

ΑΙ Ξ Ω Ν Η

Τ Ο Μ Ο Σ Γ ' 1953 - Τ Ε Υ Χ Ο Σ 30 - 31

Α Ι Ξ Ν Η

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Συνδρομή ἔτησια Ἐσωτερικοῦ δρχ. 60.000—Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 5—
Διὰ τὴν Αἴγυπτον Διρ. Αἰγύπτ. 2. — Τιμὴ τοῦ τεύχους δρχ. 10.000
Τόμος Γ', Ἀριθμ. φύλλου 30 — 31

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: δδὸς Νίκης 20, Ἀθῆναι. Τηλέφ. 24.106

Æ X O N I

REVUE MENSUELLE DE LA CULTURE INTELLECTUELLE HELLÉNIQUE
ADRESSE DE LA REDACTION: 20 RUE NIKIS, ATHÉNES—GRÈCE. TEL. 24.106

ΑΘΗΝΑΙ: ΤΥΠΟΙΣ ΕΥΘ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΣΤΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ ΜΕ ΤΟ ΧΟΡΟ ΚΑΓΓΕΛΑΡΙ

**Αφιερώνεται στους εὐγενεῖς δραματιστὰς τῆς μέλλουσας
ιδανικῆς πολιτείας τῆς Αἰξωνῆς μετὰ τὴν καλύτερην εὐχὴν.*

Ι. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ.—Στὰ χρόνια τὰ προεπαναστατικά ποὺ ἡ τουρκικὴ σκλαβιά πλάκωνε τὰ στήθη τοῦ Γένους, ἡ ἡμέρα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου) γιορτάζονταν στὴ Νησίστα (1) μετὰ μοναδικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ λαϊκὴ συμμετοχὴ ὄχι μόνον τῶν Νησιστιωτῶν ἀλλὰ καὶ κατοίκων πολλῶν γειτονικῶν καὶ μακρινῶν ἀκόμη χωριῶν. Τὸ πανηγύρι αὐτὸ βάσταγε τρεῖς μέρες (2) στὴν εὐρύχωρη πλατεία γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ Κουλοῦρι.

Ὁ κόσμος τῶν ἄλλων χωριῶν ἐρχόταν ἀπὸ τὴν παραμονὴ τὸ βράδυ, οἱ περισσότεροὶ μετὰ ἄλογα καὶ τὰ μουλάρια τους καὶ μετὰ πρᾶματεις πολλοί. Ἀπ' τὸ πρῶτ' ἐβλεπετε δλοὶ οἱ δρόμοι νὰ μαυρίζουν ἀπ' τὸν κόσμο ποὺ ἐρχόταν μερμηγκι: ἄλλοι ἀπὸ τὴν Πρένιστα καὶ τὴς Κουμζιάδες καὶ ἀπὸ τὰ Πιστιανὰ ἄλλοι ἀπὸ τὰ Μουλιανὰ καὶ τὸ Ἀνώγι καὶ ἀπὸ τὴ Φανερωμένη ἄλλοι ἀπὸ τὴ Σκούπα, τὴ Ραψίστα καὶ τοὺς Ραφταναίους ἄλλοι ἀπὸ τὰ πέρα Πιστιανὰ καὶ τὴν Πέρα Νησίστα, ἀπὸ τὴ Μπούγα καὶ τὴ Χόσεψη καὶ τὴ Ράμια καὶ τὴν Κουκουλίστα. Οἱ δρόμοι ἔφερναν-ἔφερναν: ἀπὸ τὸ Περδικάρι, ἀπὸ τὸν Ἄμμο, ἀπὸ τὸ Ποτάμι, ἀπὸ τὸ Κακολάγκαδο, ἀπὸ τὸ Βουνὸ καὶ ἀπὸ τὸ Ντερβένι.

Μόνον μετὰ τὴ φαντασία μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναπαραστήσῃ ἀμυδρὰ τὴν πρωτόφαντὴ ἐκείνη μάζωξη καὶ τὸ πανώριον πανηγύρι.

Μέχρι τὸ μεσημέρι βάσταγε ἡ ἀκολουθία, ἡ λειτουργία καὶ ὁ ἀγιασμός. Τὶ κατασκευτικὴ

(1) Στὰ μέρη τῆς Ἠπείρου ἡ Ἁγία Παρασκευὴ τιμᾶται ξεχωριστά, γι' αὐτὸ καὶ στὰ περισσότερα χωριά ὑπάρχει μιὰ ἢ καὶ περισσότερὲς ἐκκλησίαι τῆς Ἁγίας. Στὸ πολῦτιμο βιβλίον τοῦ Μητροπολίτου Ἀρτης Σεραφεῖμ τοῦ Βυζαντίου (Δοκίμιον ἱστορικῆς περιλήψεως) μαθαίνομε ἕνα σωρὸ ἐκκλησιῶν καὶ παρεκκλήσιων τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ποὺ βρισκονται στὰ διάφορα χωριά τοῦ νομοῦ Ἀρτης καὶ Πρεβέζης.

Τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν σεβασμάτων πρὸς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν τὴν Ῥωμαίαν μὲν προξένησε ἐντὶ πῶση καὶ προσπαθῶ νὰ βρῶ ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου αὐτοῦ. Ἄν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἔργονα καὶ νὰ προσδιορισθῇ ἡ χρονολογία ἰδρύσεως καθε ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὰ μέρη ποὺ περιώδευσε ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς (Αἰτωλία, Ἀκαρνανία, Ἠπειρο, Μακεδονία, Ἀλβανία, Ἑπτάνησο, Θράκη κλπ.) θὰ ἦταν εὐκολώτερον νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ γνώμη μου ὅτι αὐτὸ τὸ φαινόμενο ὀφείλεται σὲ ἰδιαίτην προτίμησιν τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ πρὸς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν. Τότε τὰ μέρη ποὺ ἀνάφερα κινδύνευαν νὰ ἐκμυσουλμανισθοῦν καὶ νὰ χαθῇ ὁ χριστιανισμός. Τὸ φλογερὸ ὄμως κήρυγμα τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἐστερέωσε τοὺς κατοίκους στὴν πίστη τῶν πατέρων τους καὶ γέμισε τὸν τόπον ἀπὸ ἐκκλησίαις καὶ εἰκονίσματα καὶ σχολεῖα ὅπως προέτρεπε νὰ κάμουν καὶ γέννησε στὸν κόσμο τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ μαρτύριον γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν πατρίδα, ὅπως συνέβη μετὰ πολλοὺς κλεφταρματολοὺς καὶ ἄλλους ἀγωνιστὰς τῶν χρόνων ποὺ προστοιμάζονταν ἡ μεγάλη ἐξέγερσις τοῦ 1821.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς (1714—1779) γεννήθηκε στὴν Αἰτωλία κοντὰ στὸ Κεφαλόβρυσον. Σὲ μεγάλη κάπως ἡλικία σπούδασε στὸ σχολεῖον τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τῶν Μεγάλων Βραβιανῶν στὰ Ἄγραφα ὅπου περίπου χρόνια (ποὺ ἰδρύθηκε στὰ 1662 ἀπὸ τὸ Γιαννοῦλη τὸν Αἰτωλὸ καὶ ὅπου διακρίθησαν ὁ Γόρδιος, ὁ Θεοφάνης ὁ Μακρᾶτος κ.ἄ.). Ἐκεῖ οἱ μαθηταὶ μάθαιναν καὶ στοιχεῖα πρακτικῆς ἱατρικῆς ποὺ πατρίδα τῆς ἦταν τὰ Κράβαρα καὶ τὸ Ζαγόρι. Οἱ γνώσεις ἱατρικῆς βοήθησαν πολὺ τὸν Ἅγιον Κοσμᾶ στὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν φήμην.

Κατὰ τὴν γνώμην μου λοιπὸν δὲν ἀποκλείεται ἀπὸ σεβασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Ἁγίαν αὐτὴν, ὅπου κοντὰ τῆς γνώρισε τὸ φῶς τῆς μαθησεως, νὰ προτιμοῦσε καὶ ἐκκλησίαις πρὸς τιμὴν τῆς. Κι ὁ Καλόγερος Σαμουήλ, πιστὸς μαθητὴς τοῦ Κοσμᾶ, μαρτύρησε στὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν στὸ Κούγκι τοῦ Σουλίου ἀφοῦ ἔβαλε φωτιὰ στὴν μπαρούτη. Τότε μετὰ τὴν ἐκρηξὴν τὸ κεφάλιν τοῦ ἥρωα ἐκσφενδονίσθη πίσω ἀπὸ τὸ λόφον καὶ ἐκεῖ πετάχθηκε νερὸν, κατὰ Σουλιάτικη παράδοσιν.

(2) Σήμερα τὸ πανηγύρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὴ Νησίστα, τὴ Λαμπρὴ μὲν βασταίει τρεῖς μέρες καὶ τὴν Τρίτην τὸ ἀπόγευμα χορεύεται τὸ Καγγελάρι τὴ γιορτὴ δὲ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου) βασταίει δυὸ μέρες καὶ τὴ δεύτερη μέρα (τῆς Πεντελιᾶς = τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος) χορεύεται τὸ Καγγελάρι.

σκηνή όταν οι παπάδες της Νησίστας με τέσσερες πέντε από άλλα χωριά κρατώντας εύλαβικά την εικόνα της Αγίας βγαίνουν με πομπή έξω, εκεί δε γύρω στην πέτρινη τράπεζα ανάμεσα από όλον τον λαό γίνονταν ο άγιασμός, η προσκύνηση και ο άσπασμος της εικόνας της Αγίας και η διανομή του αντίδωρου... Άλησμόνητες στιγμές για όλους.

Μετά την απόλυση άρχιζε πιά το γλέντι και οι συναντήσεις των γνωστών και οι συστάσεις των ξένων και εκείνων που για πρώτη φορά έρχονταν στο πανηγύρι. Εύκαιρία σπάνια, τα μάτια να ίδουν όσο μπορούν πιά πολὺ και η καρδιά να αισθανθῆ πιά έντονα τὰ ομαδικά αισθήματα του πανηγυριού. «Είμαι ξένος και θὰ ιδῶ, και θὰ πάω να μολογῶ στα χωριά που θὰ περνῶ», λέει τὸ τραγούδι.

Τὰ πυκνόφυλλα φουντωτά δέντρα έξασφάλιζαν ἤσκιο και ειδικοὶ άνθρωποι έξυπηρετούσαν τὸν κόσμο να μὴ διψᾷσῃ ἢ στερηθῇ πιστά, φροῦτα ἢ ὅ,τι ἄλλο ἤθελε.

Παρέες - παρέες γλεντούσαν, ἄλλου με τραγούδια μόνο, ἄλλου και με ὄργανα. Ἄλλου μόνο καθισμένοι με τραγούδια ἄργα που δέν χορεύονται, ἄλλου και τραγουδώντας και χορεύοντας με λαλούμενα. Χορεύονταν ὄλοι οὶ χοροὶ και τραγουδιόνταν ὄσο τὸ δυνατό πιά πολλά τραγούδια.

Ἄλλὰ τὸ πιά ξακουστὸ τραγούδι και ὁ πιά περίφημος χορὸς ἦταν τὸ Καγγελάρι που χορεύονταν τὴν τρίτη μέρα του πανηγυριού (?) τὸ ἀπόγευμα μόλις ἄρχιζε να βασιλεῦθῃ ὁ ἥλιος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς μέρας αὐτῆς ἔκτός ἀπὸ τοὺς πανηγυριστὲς που ἔμεναν ἀπὸ τίς ἄλλες μέρες, ἔπρεπε να παρευρεθοῦν στοὺς χοροστάσι ὄλα τὰ παλληκάρια και οὶ ὄμορφες τῆς Νησίστας, ἔπισης και οὶ ἡλικιωμένοι. Ἄν κανένας, μάλιστα νέος, ἀπὸ κάποιον ἔμπόδιο δέν κατάφερνε να πιάσῃ στοὺς πανηγύρι θὰ τὸ εἶχε μεγάλο παράπονο και μαράζει για πολὺν καιρό. Στο σπίτι θὰ ἔμενε μόνο ἕνας για να μὴ γίνῃ καμμιά ζημιὰ ἀπὸ τὰ ζωντανά. Και ἔβλεπε με τὰ διαλεχτότερα στολίδια και τίς πιά βαρειές ἀρμάτες ὄλον τὸν κόσμο.

Τῶν γυναικῶν «ἀστράφτουν τὰ μανίκια τους και λάμπει ἡ τραχηλιά τους κι' ὄλόγυρα ἡ ποδιά τους φλωρί, μαργαριτάρια». «Ἀστράφτουν στοὺς λαχοῦρι, στοὺς μετᾶξι και στοὺς μάλαμα. Βάνουν τὸν ἥλιο πρόσωπο και τὸ φεγγάρι ἀστῆθι και τοῦ κοράκου τὸ φτερό βάνουν καμαροφρόδι».

Τὸ κάθε παλληκάρι ἔχει «μεσοῦλες για ἄρματα κι' ὄμουες για τὸ δοξάρι που πάσῃ και πολέμησε σὲ τρία μεγάλα κάστρα» και για να τὸ τιμήσουμε πρέπει να πάμε «στη Βενετιά για τὸ φλωρί, στην Πάτρα για τ' ἀσήμι και στην καμημένη Πρέβεζα για τ' ὄμορφο κορίτσι». «Σέρνει τὸ φέσι του στραβά και τὸν τσιαμπᾶ κλωσμένο».

Ἦρθαν ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ χωριού :

Ἄπὸ τὸ Περδικάρι και τὸν Ἄμμο και τὴν Κερασίτσα.

Ἦρθαν ἀπὸ τὸ Καθαραβούρι και τὸ Σκληῆρο, ἀπὸ τίς Κοπριές, τὸν Προυνιά, τὸ Πολύκοινο, τὴν Κακαρούκλα και τὸ Παραπόταμο, ἀπὸ τὴ Σάντινα ἢ Κρανούλα και τὴ Σουμέση, ἀπὸ τὸ Χάβο και τὸ Ξεράκι, και τέλος ἀπὸ τὴ Λάψανα και ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ Χωριό.

Σάν σὲ μεγάλο προσκλητήριον πρέπει να δώσουν ὄλοι τὸ «παρών» γιορτάζει ἢ θαυματουργός Ἄγια και προστάτρια και βοηθός τοῦ χωριού και τῆς ἀξίζει παλλαϊκὸ προσκύνημα.

Ὅλο τὸ τελευταῖο ἀπόγευμα κορυφώνονταν τὸ γλέντι και οὶ χοροὶ, γίνονταν ὁ ἔσπερινός και ἔνω ἄρχιζε να βασιλεῦθῃ ὁ ἥλιος, ἄρχιζε τὸ Καγγελάρι.

* * *

II. ΤΟ ΚΑΓΓΕΛΑΡΙ.—Τὸ τοπίο, ὄπου βρίσκεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἄγιας Παρασκευῆς, εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα για τὴ θεὰ, τὸ ὕγιεινὸ κλίμα, τὰ δροσερὰ νερὰ και τὸ πράσινο. Ἐκεῖ στην εὐρύχωρη πλατεία μαζεύονται οὶ χωρικοὶ τίς γιορτὲς και τὰ πανηγύρια και ἔκτελοῦν τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα, παρακολουθοῦν τίς ὑποθέσεις τους, συναντοῦνται κι' ἀνταλλάσσουν σκέψεις και αισθήματα και συχνὰ διασκεδάζουν.

Οὶ κυριώτερες περιπτώσεις, που οὶ χωρικοὶ πανηγυρίζουν ἢ τραγουδοῦν ἢ διασκεδάζουν εἶναι : τοῦ Λαζάρου, που τὰ παιδιά γυρίζοντας στα σπίτια τραγουδοῦν διάφορα τραγούδια, τὰ «τραγούδια τοῦ Λαζάρου» (?). Ἐπίσης τὴ Λαμπρῆ, τοῦ Ἄγιου Γεωργίου, τὴν Πρωτομαγιά, τοῦ Ἄγιου Κωσταντίνου, τῆς Ἄγιας Τριάδος, τοῦ Ἀΐ-Λιός, τοῦ Ἄγιου Νικολάου, τῶν Ἄγιων Ἀναργύρων, τῆς Ἄγιας Βαρβάρας, τοῦ Σωτήρος και κυρίως τῆς Ἄγιας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου).

Τῆς Ἄγιας Παρασκευῆς γίνεται τὸ μεγαλύτερο πανηγύρι στα μέρη ἐκεῖνα. Ἐπίσης στα «ξεφλουδίσματα» και ἄλλα συναφῆ νυχτέρια, στοὺς γάμους και ἄλλα ἔκτακτα εὐχάριστα γεγονότα (γιορτὲς προσώπων, βαφτίσια, γυρισμὸ ξενητεμένων κλπ.) εἶναι εύκαιρίες που τραγουδοῦν και χορεύουν και λένε παραμύθια, ἀνέκδοτα (ἀστεῖα, μουραπάδες, συμπορίσματα) κλπ.

(3) Τὸ τραγούδι λέγει : «τέτοια νῶρα ἦταν ἔψές, τέτοια και παραπροψές», ἄρα προϋποθέτει τρεῖς ἡμέρες χοροῦ».

(4) Βλ. Κων. Ἀθ. Διαμάντη, Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου στὴ Νησίστα τῶν Τζουμέρκων : περιοδ. «Αἰξωνή», Μάιος 1951, σελ. 137-143.—Περὶ Χρ. Ἰ. Σούλη, Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου : Ἠπειρωτ. Χρονικά, τ. Β' (1927) σελ. 182-200.

Στὴ μελέτη μας ἔδω μᾶς ἔνδιαφέρει κυρίως τὸ πανηγύρι τῆς Ἄγιας Παρασκευῆς (26 και 27 Ἰουλίου) και ἡ Τρίτη τῆς Λαμπρῆς ὄποτε ὡς ἔπιστέγασμα τῆς γιορτῆς και τῶν πανηγυρικῶν διασκεδάσεων χορεύεται και τραγουδιέται τὸ Καγγελάρι. Αὐτὸ εἶναι περίεργο ἀρχαῖκὸ λείψανο μέσον συμμετοχῆς και ἐκδηλώσεως κοινῶν συναισθημάτων ὑπὸ μεγάλων ὄμαδων λαοῦ. Κατὰ τὴ γνώμη μου ὁ χορὸς αὐτὸς δέν μοιάζει με τοὺς συνηθισμένους κυκλικούς χορούς στα διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος και πρὸ παντός στα νησιά τοῦ Αἰγαίου. Ὁ ἀνάλογός του μόνο στὴν «Ἰράτα» τῶν Μεγάρων μπορεί κάπως να ἀναζητηθῇ, καθ' ὄσον γνωρίζω μέχρι τώρα.

Τὸ πανηγύρι τῆς Ἄγιας Παρασκευῆς βαστάει σήμερα δυὸ μέρες (26 και 27 Ἰουλίου), ἄλλὰ ἡ κυριώτερη μέρα εἶναι ἡ δεύτερη ὄποτε χορεύεται και τὸ Καγγελάρι. Ἐπίσης τὴν Τρίτη τῆς Λαμπρῆς ὄστερα ἀπὸ γλέντι και χορούς στο τέλος χορεύεται τὸ Καγγελάρι.

Οὶ ἐκδηλώσεις τοῦ πανηγυριού βαστοῦν ὄλη τὴ μέρα με μικρὴ διακοπὴ τὸ μεσημέρι. Πολλὰ ἐχοῦμενα σπίτια τοῦ χωριού τὸ θεωροῦν καλὸ να καλοῦν κόσμο και ὄργανα για να φᾶνε και να γλεντήσουν στο σπίτι ὄλοι μαζί με τραγούδια τῆς τάβλας και χορούς.

Τὸ ἀπόγευμα ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ φαγοπότη και τὸ γλέντι στο σπίτι βγαίνουν ὄλοι μαζί με τὰ ὄργανα μπροστὰ και παρέες γλεντζέδων κρατημένοι ἀπὸ τοὺς ὄμους χορεύουν στο δρόμο ἢ χτυποῦν παλαμάκια, ξεφωνίζουν ἢ σφυρίζουν. Τὰ ὄργανα παίζουν ἰδίως πατινάδες ἢ ἄλλα εὐθυμα τραγούδια τοῦ δρόμου : μάρς και πηδηχτά, σὺν αὐτὰ που συνηθίζουν στο Γαῖτανάκι στὴν Ἄρτα τίς ἀπόκρεω (ἄν εἶσαι κι' ἄν δέν εἶσαι τοῦ δήμαρχου παιδί, ἐγὼ θὰ σὲ φιλήσω κι' ἄς ἔμπω φυλάκη. Μωρὴ π' ἀνάθεμά σε τοῦ Χάρου πᾶς και λές κι' ὁ Χάρος δὲ με παίρνει και κάθεσαι και κλαῖς. Πάει παπούλης, πάει παπούλης, πάει στο Μονοπωλιό, τὸ πήρανε τσολιάδες παπούλη μ' τὸ πᾶν στα Γιάννινα). Τὰ ἀποκριάτικα βέβαια αὐτὰ δέν λέγονται γιατί οὶ γλεντζέδες προέχουν πάντοτε τὴν ἰερότητα τῆς γιορτῆς που πανηγυρίζουν.

Ὅσοι εἶναι στὴν πλατεία τοῦ χωριού που ἦλθαν τώρα ἀπὸ τὰ σπίτια για τὸ ἀπογευματινὸ πανηγύρι που εἶναι τὸ κορυφωμα βγαίνουν στα ἔξαγναντα και κοιτάζουν με θαυμασμὸ τίς μεγάλες παρέες που ἔρχονται γλεντώνοντας ἔτσι.

Κι' ἔτσι ἄρχιζει τὸ ἀπογευματινὸ γλέντι.

Ἐκεῖ μαζεῦτηκε πλῆθος πολὺ ἀπ' ὄλο τὸ χωριό και ἄλλα γειτονικά μέρη και χαίρονται τὸ μοναδικὸ πανηγύρι ὄλης τῆς περιοχῆς.

Για να καταλάβουμε τὸ Καγγελάρι θὰ κάνουμε μιὰ μικρὴ παρένθεση για τὸ εἶδος τῶν τραγουδιῶν τῶν χωρικῶν.

Κατὰ πρώτων στίς μικρότερες πόλεις και στα χωριά εἶναι «κομπανίες» ὄργανοπαικτῶν (βιολί, κλαρίνο, λαῦτο, ντέφι, σαντοῦρι) που τρέχουν στα πανηγύρια, στοὺς γάμους και τὰ γλέντια ἐν γένει. Οὶ μουσικοὶ αὐτοὶ ὄμιλοι μαθαίνουν ὄσο τὸ δυνατόν περισσότερα λαϊκά τραγούδια που συνηθίζονται στον τόπο τους (κλέφτικα, τῆς τάβλας, τοῦ χοροῦ κλπ.) κάπου - κάπου μαθαίνουν και σύγχρονα τραγούδια που μπήκαν ἀπὸ τίς πόλεις (ρεμπέτικα, σερέτικα, θεατρικά κλπ.). Τὸ τραγούδι αὐτὸ που κομπανιών συνηθίζεται σιγά - σιγά, ἀποθησαυρίζεται, διατηρεῖται και μεταδίδεται ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματίες αὐτοὺς. Δέν γνωρίζω κατὰ πόσον συντελοῦν αὐτοὶ στὴ δημιουργία ἢ διασκευὴ τοῦ δημοτικῶν τραγουδιῶν και τῆς δημοτικῆς μουσικῆς ἐξ ἄλλου μερικοὶ ὄνόμασαν τὸ δημοτικὸ τραγούδι «γύφτικο», ἔπειδὴ ἀπέδωσαν μεγάλη δημιουργικὴ δύναμη στοὺς ἐπαγγελματίες αὐτοὺς μουσικοὺς (?).

Δεύτερον οὶ ἄνθρωποι τῶν ἀπόκεντρων μερῶν τῆς ὄπαίθρου στα ὄρη και στίς κοιλάδες, στοὺς κάμπους και στο νησιά και στα παράλια, στίς διάφορες περιστάσεις τοῦ βίου τους ἔκφράζουν τὰ συναισθήματα που πλημμυρίζουν τὴν ψυχὴ τους με διάφορα τραγούδια που συνοδεύονται συχνὰ και με χορούς και σπανιότερα με μουσικά ὄργανα ἄλλου εἶδους (φλογέρα, σφύριγμα με τὸ στόμα, ταμπουράς, μπουζούκι, λύρα, ζουρνᾶς, τσαμπούνα, φουσαρμόνικα, σφύριγμα κ.π.ᾶ.). Μερικά ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὄργανα τὰ ἔχουν και οὶ ὄργανοπαῖχτες τῆς πρώτης κατηγορίας κατὰ τοὺς τόπους. Τὰ τραγούδια αὐτὰ τῆς δεύτερης κατηγορίας εἶναι στενῶς οἰκογενειακὰ ἢ προσωπικὰ ἢ συνδεδεμένα με τὴν δουλειὰ τοῦ καθενός (: τῆς ἔργασίας, τῆς χαρᾶς, τῆς λύπης, τῆς μοναξιάς, τῆς πορείας, τοῦ τσοπάνη, τοῦ ἀγωγιάτη, τοῦ περατάρη, τοῦ βαρκάρη, τοῦ ψαρά, τοῦ γάμου, τὰ κάλαντα, τὰ μοιρολόγια κ.ᾶ.).

Για τὴ δημιουργία αὐτῶν τῶν τραγουδιῶν τῆς β' κατηγορίας δέν γνωρίζω ἄν συντελοῦν μόνο οὶ γυναῖκες ἢ και οὶ ἄνδρες. Τὸ τραγούδι αὐτὸ πολλοὶ σὲ μερικά μέρη τὸ ὄνομάζουν «βλάχικο». Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι τὸ καθαῦτὸ δημοτικὸ ἔλληνικὸ τραγούδι, τὸ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὴ νόθευση και τὴ διασκευὴ ὄσως πολλές φορές τῶν ἐπαγγελματιῶν ὄργανοπαικτῶν.

Στὴ Νησίστα ἢ διακρίση αὐτὴ τοῦ τραγουδιῶν εἶναι πολὺ καθαρὰ ξεχωρισμένη.

Τὸ Καγγελάρι ἀνήκει στὴ δεύτερη αὐτὴ κατηγορία τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Νησίστας, γι' αὐτὸ και δέν συνοδεύεται ἀπὸ μουσικά ὄργανα.

Ὅλο τὸ ἀπόγευμα τὸ πλῆθος τῶν πανηγυριστῶν διασκεδάζει παρέες - παρέες με ὄργανα, με τραγούδια, με χορούς και ἐπιφωνήματα. Μιὰ διάχυτη εὐθυμία και εὐχαρίστηση ἀστράφτει

(5) Βλ. Κ. Φαλάιτς, Τὸ πρόβλημα τοῦ δημοτικῶν τραγουδιῶν, Ἑλληνικὸ ἢ γύφτικο; (Λαογραφικὸ Σχεδιάγραμμα), Ἄθῆνα 1927, σελ. 32.

στη μορφή δλων. Τὰ γλέντια αὐτὰ με ὄργανα καὶ πιοτὰ καὶ μεθύσια καὶ θόρυβο καὶ ἀταξίες δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐδῶ.

Σὲ λίγο ὁ ἥλιος πλησιάζει πρὸς τὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ καὶ δροσερὸ ἀεράκι ἀναδεύει τὰ φύλλα τῶν δέντρων καὶ ὁ καύσωνας ἀδυνατίζει. Ὁ ἔσπερινὸς στὴν ἐκκλησία ἐτελείωσε καὶ μιὰ βοή πολὺμικτὴ σκορπίζεται παντοῦ.

Τότε ὁ ἐπιβλητικώτερος μεσόκοπος ἢ γέρος ἄντρας τοῦ χωριοῦ ντυμένος με τὴν καινούργια περιποιημένη στολή του : φουστανέλλα κάτασπρη με πλῆθος δίπλες, σιλάχι στὴ ζώνη με ἀσημοπιστόλα, ἀσημοσούγια, μαχαίρια με ἀσημομάνικα, κάλτσες ἄσπρες με μαύρη λωρίδα με φούντα στὸ γαστροκνήμιο, με ὠρατὰ τσαρούχια κόκκινα καὶ φούντα πλούσια εὐρωπαϊκὴ, με πελσέ καὶ γιλέκο ὀλοκέντητα καὶ ἀλυσίδες καὶ μανίκια δπισθεν καὶ πουκάμισο με φαρδομάνικα καὶ σκούφια ἀτλαζωτὴ στραβά καὶ μαλλιά χτενισμένα καὶ τσιαμπᾶ κλωσμένο καὶ μουστάκι ἀρειμάνιο, παίρνει μερικὸς ὁμοιοῦς του καὶ κρατιοῦνται σὲ γραμμὴ χοροῦ καὶ σὰν νὰ εἶναι ἀνάμεσα στοὺς τόσους δμίλους τῶν διασκεδάζοντων ἀποτελοῦν καὶ αὐτοὶ ξεχωριστὸν δμιλο ἀνθρώπων ποὺ τραγουδοῦν καὶ χορεύουν χωρὶς συνοδεία ὄργανων. Αὐτοὶ χορεύουν ὄχι τσάμικον ἢ συρτὸν ἢ μπεράτη ἢ καραγκούνα ἢ χασάπικο ἢ ζεμπέ-κικο ἢ ἄλλο εἶδος, ἀλλὰ χορεύουν χορὸ στρωτό.

Τὰ τραγούδια ποὺ τραγουδοῦν αὐτοὶ ὥσπου νὰ παρασύρουν τὸν ἄλλο κόσμο νάρθη νὰ πιασθῇ στὴ γραμμὴ αὐτὴ γιὰ τὸ Καγγελάρι εἶναι διάφορα καὶ ἀνάλογα με τὸ χρόνο ποὺ θὰ μεσολαβῆσῃ ὅσο νὰ συμπληρωθῇ ἡ γραμμὴ. Αὐτὰ εἶναι περισσότερα ἢ λιγώτερα.

α'. Χορὸς ποὺ προετοιμάζει τὸ Καγγελάρι :

Σὲ ρυθμὸ ἀργὸ τραγουδοῦνται καὶ χορεύονται διάφορα δίστιχα στρωτοῦ χοροῦ :

1. Συναίζονταν τοιμάζονταν ὄλο τὸ βιλαέτι (ἢ τρακόσια παλληκάρια)
νὰ χτίσουν πύργο κι' ἐκκλησιά κι' ἀφόρ'γο μοναστήρι...
2. Τώρα 'ναι Μάης κι' ἀνοιξη, τώρα 'ν τὸ καλοκαίρι,
τώρα κι' ἡ γῆς στολίζεται σιάνθι καὶ στὸ λουλούδι,
τώρα κι' ὁ ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάη.
Νύχτα σελλώνει τάλιο, νύχτα τὸ καλιγώνει.
βάνει τὰ πέταλα χρυσὰ καὶ τὰ καρφιά ἀσημένια.
Κι' αὐτὰ τὰ καλ'βοσφύρια του ἀγνὸ μαργαριτάρι.
Κι' ἡ κόρη ποὺ τὸν ἀγαπᾶ γλυκὰ τὸν κουβεντιάζει :
Αὐτοῦ ποὺ πᾶς, βρε ξένη μου, πάρε καὶ με κοντὰ σου.
'Εδῶ ποὺ πάνω, κόρη μου, κορίτσια δὲν περνοῦνε
γιατ' εἶναι οἱ Τοῦρκοι ἀνύπαντροι καὶ οἱ φράγκοι παλληκάρια.
Κ' ἡ κόρη ποὺ τὸν ἀγαπᾶ βαρεῖα τὸν καταριέται :
Αὐτοῦ ποὺ πᾶς, βρε ξένη μου, πολλὴ ἀκριβειὰ νὰ γένη
νὰ πάη τὸ στᾶρι χίλια δυὸ κι' ἡ ρόκα χίλια πέντε
(Ἡ τὸ στᾶρι ἑκατὸ κι' ἡ ρόκα στὰ διακόσια).
'Εδῶ ποὺ πᾶω, κόρη μου, πολλὴ φτήνεια θὰ γένη,
θὰ πάη τὸ στᾶρι δώδεκα κι' ἡ ρόκα δεκαπέντε.
3. Τὸν εἶδες τὸν ἀμάραντο σὲ τί γκρεμὸ φυτρώνει ;
Δίχως δροσιὰ δροσιέται, δίχως ἀέρα κουνιέται.
'Ὅποιος τὸν κόβει, κόβεται, κι' ὅποιος τὸν φάει πεθαίνει.
τὸν τρωὲν τὰ λάφια καὶ ψοφοῦν, τάρκουδια κι' ἡμερεύουν,
τὸν τρωὲν τὰ λάγια πρόβατα κι' ἀλησμονᾶν τάρνιά τους,
νὰ τῶχε φάει κι' ἡ μάνα μου νὰ μὴ 'χε κάμει καὶ μένα...
4. Μπῆτε κορίτσια στὸ χορὸ νὰ μάθετε τραγούδια,
νὰ ἰδῆτε καὶ νὰ μάθετε πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη.
'Απὸ τὰ μάτια πιάνεται στὰ χεῖλη κατεβαίνει
κι' ἀπὸ τὰ χεῖλη στὴν καρδιά καὶ στὴν καρδιά ριζώνει...
5. 'Εψὲς προψὲς ἐπέρασα ἀπὸ τὴ γειτονιά σου — Σταυραδεροφούλα μου
ἡ μάνα σου κι' ἡ θειά σου νᾶχε καὶ ἡ καρδιά σου — φουρτούνα χαλασιά σου.
6. Σηκώθηκαν τρία σύννεφα τὰ τρία ἀράδα - ἀράδα
τὸ πρῶτο φέρνει τὴ βροχή, τὸ δεύτερο χαλάζι,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο φέρνει μαργαριτάρι.

Σὲ ρυθμὸ γρηγορώτερο ὁ ἴδιος χορὸς στρωτὸς με δίστιχα σὰν τὰ ἀκόλουθα :

1. Ὁ ἥλιος βασιλεύει κι' ἡ μέρα σόνεται,
κι' ὁ νοῦς μου ἀπὸ τέσνενα δὲ συμμαζώνεται.
Ψηλὸ μου κυπαρίσσι λυγᾶει ἡ κορφάδα σου,

τὰ ποιὸς νὰ σοῦ φιλήσῃ τὴν ὀμορφάδα σου ;
Ψηλὰ στὴν Κουστελάτα βοσκοῦν τὰ πρόβατα
χορεύουν οἱ κοπέλλες με τᾶσημοζῶναρα.
Μπο μπό μπό μπό τρομάρα μου — νὰ μὴ τὸ μάθη ἡ μάνα μου.
» » » » ποιὸς πέρασε καὶ δὲν μᾶς καλησπέρισε ;
» » » » ποιὰ εἶν' αὐτὴ με τὸ γαρούφαλο στ' αὐτὴ ;

2. Σειῶνται τὰ δέντρα σειῶνται, Ζαχαρούλα, σειῶνται καὶ τὰ κλαριά.
Σειῶται κι' ἡ Ζαχαρούλα, ἡ Ζαχαρούλα με τὰ ξανθὰ μαλλιά.

Αὐτὰ εἶναι προετοιμασία χάριν τῶν παρευρισκομένων στὴν πλατεῖα γιὰ ν' ἀκούσουν ὅτι ἦλθε ἡ ὥρα καὶ νὰ σπεύσουν λίγοι-λίγοι νὰ κρατηθοῦν χέρι με χέρι στὴ μεγάλη χορευτικὴ γραμμὴ ποὺ θ' ἀποτελέσῃ τὸ Καγγελάρι.

'Απὸ τὴ μέση κι' ἐμπρὸς τῆς γραμμῆς κρατιοῦνται οἱ ἄντρες, κι' ἀπὸ τὴ μέση καὶ πίσω οἱ γυναῖκες. Μπροστὰ - μπροστὰ οἱ γεροντότεροι καὶ πὶὸ πίσω οἱ νεώτεροι καὶ στοὺς ἄντρες καὶ στὶς γυναῖκες. Τὸ ἰδεῶδες τοῦ χοροῦ αὐτοῦ εἶναι νὰ λάβουν μέρος ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι χωρὶς νὰ μείνῃ κανεὶς ἔξω καὶ νὰ γίνῃ μιὰ ἔνωση, ἀδέλφοση, συμμετοχὴ ὄλου τοῦ χωριοῦ σὲ κοινὴ ἔκφραση εὐχαρίστων συναισθημάτων.

'Ἡ χορευτικὴ γραμμὴ χωρίζεται πρῶτα στὸ τμήμα τῶν ἀνδρῶν καὶ δεύτερα στὸ τμήμα τῶν γυναικῶν.

'Επειτα τὸ τμήμα τῶν ἀνδρῶν θεωρεῖται χωρισμένο σὲ δύο, τὸ πρῶτο μισὸ με τὸν προεξάρχοντα τοῦ χοροῦ, ὁ ὁποῖος δὲν μένει ὁ ἴδιος ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, ἀλλὰ λαβαίνουν διαδοχικὰ τὴ θέση του 4 ἕως 5 καὶ περισσότεροι καὶ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ ἀνδρικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνει πάντοτε πανομοιότυπα τὰ λόγια καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ πρῶτου μισοῦ τοῦ ἀνδρικοῦ τμήματος.

'Ὅταν αὐτοὶ ποὺ διευθύνουν σιωπηρὰ τὸ χορὸ ἰδοῦν ὅτι ἐσχηματίσθηκε ἡ γραμμὴ, ἐνῶ μέχρι τώρα χορεῖαν στρωτὸ χορὸ καὶ τραγουδοῦσαν τραγούδια σὰν αὐτὰ ποὺ γράψαμε παραπάνω, δίνουν τὸ σύνθημα νὰ γίνεταὶ ὁ χορὸς «στὸν τόπο» καὶ τέλος σταματοῦν.

'Ἐτσι ἀκίνητοι ποὺ εἶναι ὅλοι τὴ στιγμὴ ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος πάνω στὸ βουνὸ στὴ θέση Γοργόμυλος ἢ Γκορτσούλα καὶ δλων ἡ προσοχὴ καὶ τὰ βλέμματα εἶναι στραμμένα πρὸς τὸν ἀρχηγὸ τοῦ χοροῦ

α'. Ὁ λεβέντης ἀρχηγὸς ἀκίνητος ἀρχίζει μόνος του ἀργὰ μακρόσυρτα ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὅλοι σιωποῦν :

Τέτοια νῶ — μωρὲ τέτοια νῶ — τέτοια νῶρα ἦταν ἐψὲς.

β'. Πάλι ὅλοι ἀκίνητοι (ἢ ἄλλοτε ἀργοκινούμενοι σὲ πολὺ ἀργὸ ρυθμὸ χοροῦ «στρωτοῦ») ἐπαναλαμβάνουν ἐντελῶς ὅμοια τὰ παραπάνω λόγια καὶ στὸν ἴδιο σκοπὸ :

τέτοια νῶ — μωρὲ τέτοια νῶ — τέτοια νῶρα ἦταν ἐψὲς.

γ'. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ με τὸ πρῶτο ἀνδρικό τμήμα τραγουδοῦν σὲ γοργότερο ρυθμὸ καὶ συγχρόνως ὄλη ἡ χορευτικὴ γραμμὴ τίθεται σὲ κίνηση ὀμοιόμορφα καὶ ἀρχίζει πιά τώρα κανονικὰ ὁ «στρωτὸς χορὸς» με τὸν ὁποῖον χορεύεται ὡς τὸ τέλος τὸ Καγγελάρι.

τέτοια νῶρα ἦταν ἐψὲς τέτοια καὶ παραπροψὲς.

δ'. Τὸ β' ἀνδρικό τμήμα ἐπαναλαμβάνει πανομοιότυπα :

τέτοια νῶρα ἦταν ἐψὲς τέτοια καὶ παραπροψὲς.

Οἱ γυναῖκες μᾶλλον δὲν συμμετέχουν στὸ τραγούδι, ἀλλὰ συμμετέχουν μόνο στὸ χορὸ.

ε'. Ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὸ πρῶτο ἀνδρικό τμήμα :

Στὸ χορὸ — μωρὲ στὸ χορὸ — στὸ χορὸ ποὺ χόρευαν.

στ'. Τὸ β' ἀνδρικό τμήμα τὰ ἴδια :

Στὸ χορὸ — μωρὲ στὸ χορὸ — στὸ χορὸ ποὺ χόρευαν

ξ'. Ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὸ α' ἀνδρικό τμήμα :

Στὸ χορὸ ποὺ χόρευαν ὄλο ἀγόρια καὶ παιδιὰ

η'. Τὸ β' ἀνδρικό τμήμα :

Στὸ χορὸ ποὺ χόρευαν ὄλο ἀγόρια καὶ παιδιὰ.

Καὶ ἔτσι συνεχίζεται ὡς τὸ τέλος ὅσο νὰ τελειώσῃ τὸ τραγούδι.

Παραθέτομε ἐδῶ ὅλα τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ :

Τέτοια νῶρα ἦταν ἐψές, τέτοια καὶ παραπροψές.
Στὸ χορὸ πού χορευαν ὅλο ἀγόρια καὶ παιδιὰ.
Ὅλο ἀγόρια καὶ παιδιὰ καὶ κορίτσια ἀνύπαντρα.
Καὶ στὴ μέση στὸ χορὸ κάθεται χρυσὸς αἰτός.
καὶ τροχάει τὰ νύχια του καὶ τὰ νυχοπόδαρα.
Καὶ τὰ νυχοπόδαρα, τὰ χρυσὰ φτερούδια του.
Τὸ θεὸ παρακαλεῖ : « —Θέ μου, δός μου λευτεριά ! (ἤ : Κύριε, δός μου προθυμίᾳ).
Θέ μου, δός μου λευτεριά νὰ χυθῶ ν' ἀδράξω μιὰ
κι ἂν δὲν τὴν ἐδιάλεγα νᾶπεφταν τὰ νύχια μου
νᾶπεφταν τὰ νύχια μου καὶ τὰ νυχοπόδαρα
(ἤ : τὰ χρυσὰ φτερούδια μου) (ἤ : ἄς μοῦ κόβαν τὰ φτερά καὶ τὰ νυχοπόδαρα)».
Μπαῖραχτάρη τοῦ χοροῦ, σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ,
σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ σὰν κλωνὶ βασιλικὸ
σὰν κλωνάρι ἀμάρανθο,
Νὰ τῶχα στὸν κῆπό μου νὰ τὸ συχοπότιζα
Τετραδοπαράσκευο καὶ Σαββατοκύριακο.
Σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ κάμε διπλοκαγγελὸ
Κάμε διπλοκαγγελὸ, κάμε καγγελίσματα.
Σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ κάμε τριπλοκαγγελὸ
κάμε καγγελίσματα.
Σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ κάμε τετροκαγγελὸ
κάμε καγγελίσματα.
Σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ κάμε πέντε καγγελὸ
κάμε καγγελίσματα.
Σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ κάμε ἕξι καγγελὸ
κάμε καγγελίσματα.

(Καμμιά φορά λένε καὶ ἕφτο καγγελὸ καὶ ὄχτω καγγελὸ).

Σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ κάμε σταυροκαγγελὸ
κάμε καγγελίσματα.
Μπαῖραχτάρη τοῦ χοροῦ, σὺ πού σέρνεις τὸ χορὸ
τράβα σιάσε τὸ χορὸ.
Κι εἶμαι ξένος καὶ θὰ ἰδῶ καὶ θὰ πάω νὰ μολογῶ
στὰ χωριά πού θὰ περνῶ.
Μὲς στὸν πέρα μαχαλᾶ καὶ στὴ δῶθε γειτονιά
π' ἀγαπῶ κι ἐγὼ μιὰ νιά τὴν Ἀφέντριω Καλογριά.
Φόντας πάαινα ἐκεῖ μοῦ τηγάνιζε τυρί, μοῦδινε παλιὸ κρασί,
μῶστρωνε τράγειο σακκί
κι ἔμαθα πὼς πέθανε
καὶ θὰ πάνω βρόδου ἐκεῖ μὲ λαμπάδες μὲ κεριά
μὲ καθάρια λειτουργιά.
Μὰ τὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο τὸ χορὸ δὲν τὸν ἀφήνω.
Μὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάση κι ὁ χορὸς θάλα χαλάση.

Ὅταν τελείωνε ὁ χορὸς, ἡ χορευτικὴ γραμμὴ σταμάταγε στὴ θέση της. Οἱ χορευταὶ ἐξέμπλεκαν τὰ χέρια τους καὶ παλαιότερα ρίχναν κουμπούρια καὶ κραυγάζαν χαρούμενα. Τώρα χτυποῦν μόνο παλαμάκια καὶ φωνάζουν δυνατὰ «καὶ τοῦ χρόνου !».

Παρατηρήσεις : 1. Οἱ χορευταὶ πιάνονται στὴ γραμμὴ περνώντας ὁ ἕνας τὸ χέρι του στὸν ἀγκῶνα τοῦ ἄλλου.

2. Ὁ στρωτὸς χορὸς γίνεται α) ξεκινώντας μὲ τὸ ἀριστερὸ πόδι ἕνα βῆμα μπροστὰ λοξὰ πρὸς τὰ δεξιὰ· β) ἔπειτα τὸ δεξιὸ πόδι κάνει ἕνα βῆμα μπροστὰ λίγο λοξὰ δεξιὰ καὶ γ) συνέχει, ἀφοῦ σηκωθῆ ἀπὸ ἐκεῖ τὸ δεξιὸ πόδι κάνει ἕνα βῆμα δεξιὰ· δ) ὕστερα τὸ ἀριστερὸ πόδι ἐπιστρέφει στὴν ἀφειρία ἕνα βῆμα δεξιότερα λίγο κρεμαστὸ ὥστε νὰ στηρίζεται στὴ μύτη. Αὐτὸ εἶναι μιὰ πλήρη φάση τοῦ στρωτοῦ χοροῦ.

Πάνω στὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ : α) τέτοια, β) νῶ—μῶρε, γ) τέτοια, δ) νῶ.

3. Στὸ διπλοκαγγελὸ διπλώνει ἡ γραμμὴ τῶν χορευτῶν.

Στὸ τριπλοκαγγελὸ τριπλώνει, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Στὸ σταυροκαγγελὸ δυὸ ἄντρες τοῦ μέρους, πού δὲν διπλώθηκε στὰ καγγελίσματα, σχηματίζουν καμάρια μὲ τὰ χέρια τους καὶ ἀπὸ κάτω περνάει χορεύοντας ὅλη ἡ γραμμὴ πού σχηματίσσε διπλὴ μὲ τὰ καγγελίσματα καὶ προχωράει γιὰ νὰ εὐθυγραμμισθῆ ἔνω ἢ ὑπόλοιπη μένει ἀκίνητη.

4. Ὅπως μοῦ διηγῆθηκε ὁ εὐγενικὸς γέροντας τοῦ χωριοῦ Κωνσταντῆ Γιώργης ἢ Πλαστήρας ἑτῶν 95, πού χρημάτισε πολλὰ χρόνια μουχτάρης τοῦ χωριοῦ καὶ πρόεδρος Κοινότητος καὶ ξέρεи ὅσο κανένας ἄλλος τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ, τὸ καγγελάρι εἶχε ἐπὶ τουρκοκρατίας

σκοπὸ ἔθνικόν. Ἦταν ἕνας τρόπος νὰ συγκεντρώνωνται οἱ χωριανοὶ καὶ νὰ συνεννοοῦνται καὶ ἀνταλλάσσουν τίς γνώμες τους πὼς νὰ φυλαχθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἢ πὼς νὰ διεξαγάγουν τὸν ἀγῶνα ἀντιστάσεως. Γι' αὐτὸ γίνονταν τὰ καγγελίσματα καὶ τὸ σταυροκαγγελὸ. Ἐκεῖ στὴν καμάρια μπαίναν οἱ σύνδεσμοὶ πού ξέραν καλά τὰ ζητήματα καὶ στὸν καθῆνα πού πέρναγε ἀπὸ κάτω τοῦ λέγαν τί νὰ κάμουν ἢ μαθαίναν νέα καὶ τὰ ἔλεγαν στοὺς ἄλλους.

Εἶναι καὶ μιὰ γνώμη ὅτι τὰ καγγελίσματα εἶχαν καὶ σκοπὸ νὰ μποροῦν τὰ παλληκάρια νὰ βλέπουν τίς ὁμορφες καὶ νὰ διαλέγουν τὴ νύφη τους. Συνήθως στὰ ἀπόμερα χωριά πού σπάνια συγκεντρώνονται τὰ νιάτα, τὰ πανηγύρια καὶ οἱ χοροὶ χρησιμεύουν καὶ γιὰ νυφοπάζαρα.

5. Ἀπὸ μακριὰ ὁ χορὸς αὐτὸς μὲ τὴν ὁμοιομορφία τῶν κινήσεων καὶ τὰ σχήματα φαίνεται πολὺ γραφικὸς.

Μετά τὰ παλαμάκια διαλύεται ἡ χορευτικὴ γραμμὴ. Στὴν πλατεῖα τὸ γλέντι ἐξακολουθεῖ τώρα παρέες—παρέες χωριστὰ μὲ ὄργανα ὅπως προτοῦ χορευθῆ τὸ Καγγελάρι. Ὁλόγυρα οἱ ἄλλοι κοιτάζουν εὐτυχησμένοι καὶ λές παρακαλοῦν νὰ μὴ τελειώσῃ ποτὲ αὐτὴ ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐθυμίας. Ἀργὰ τὴ νύχτα ἀρχίζει ὁ κόσμος λίγος—λίγος νὰ φεύγῃ καὶ νὰ πηγαίνη στὰ σπίτια του παίρνοντας μαζί του καὶ τοὺς ξένους πού διάλεξε ὁ καθῆνας, ἄλλος συγγενεῖς, ἄλλος ἀπλῶς γνωστούς καὶ ἄλλος ἐντελῶς ἀγνωστούς.

Ὅλοι οἱ δρόμοι τώρα ξυπνοῦν στὶς φωνῆς αὐτῶν πού γυρίζουν ἀπὸ τὸ πανηγύρι. Τὶ ἐντυπώσεις γιὰ πολλοὺς πρωτόφαντες ! Τί χαρές, τί δνεира, τί γνωριμιές καὶ τί συμπεθεριάσματα καὶ ζευγαρώματα δὲ σχεδιάσθηκαν στὸ μεγάλο αὐτὸ πανηγύρι πού τὰ νιάτα μὲ τὰ πιδ καινούργια καὶ τὰ πιδ καλά τους στολίδια κἀναν ἐμφάνιση καὶ ἐπίδειξη στὴν ἐκκλησιά, στὴν πλατεῖα, στὸ χορὸ καὶ στὸ Καγγελάρι.

Γιὰ ὄλους θὰ εἶναι ἱστορικὴ αὐτὴ ἡ ἡμέρα. Γιὰ πολλὲς μέρες θὰ διηγοῦνται στὶς κουβέντες τους ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὰ γεγονότα τοῦ πανηγυριοῦ. (*)

Τὸ πανηγύρι αὐτὸ γίνονταν πολλὰ χρόνια ἤσυχια καὶ ὁμορφῆς καὶ σ' αὐτὸ βρίσκαν ψυχαγωγία οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀπόμερων ἐκείνων χωριῶν.

Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΚΟΤΩΝΕΙ ΤΟ ΔΡΑΚΟ ΤΗΣ ΝΗΣΙΣΤΑΣ (*)

* Ἀπαστράπτει γὰρ τοῖς θαύμασιν ἐν τῷ κόσμῳ,
ἀπελευθέρουσα τῆς πλάνης τὴν σκοτόμαιναν
καὶ παρέχουσα πιστοῖς τὴν χάριν ἀφθονον·
(Ἀπὸ τὸ Κοντάκιον τῆς Ἁγίας)

Κοντὰ τὴν Ἐκκλησίαν, στὸ δρόμο πού πάει γιὰ τὴ Λάψανα—Καθαραβούνη καὶ τὴν ἀπέναντι ἀπὸ τὸ ποτάμι Νησίστα, εἶναι τὸ Μπέσικο, ρέμα μεγάλο μὲ ἀπότομους γκρεμοὺς καὶ βαθύσκιωτα πλατάνια καὶ μὲ τὴν περίφημη κρυόβρωσή του. Ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῶν ὑπωρειῶν τοῦ βουνοῦ μέσα ἀπὸ ὀριζόντια σπηλιά κάτω ἀπὸ πελώρια «μπιστούρα» ἀνάμεσα σὲ φοβεροὺς ἄλλους βράχους καὶ «ψωριάρες» ἀναβλύζει δροσιτικὸ σὰ χιόνι καὶ χωνευτικὸ τὸ ἀριστὸ νερὸ.

Τὸ τοπίο αὐτὸ μὲ τὴν δροσιὰ, τὸν ἥσιο, τὰ πυκνόφυλλα πολύκλαδα πλατάνια, μελικοκκιῆς, πουνάρια καὶ ἄλλα δέντρα καὶ τὸ ἄφθοно ξακουστὸ νερὸ τοῦ εἶναι χάριμα τῶν αἰσθησεῶν, ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς καὶ ἀξέχαστη ξεκούραση στὸν ἰδρωμένο καὶ κατὰκοπο στρατοκόπο.

Ἀπὸ κεῖ ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι οἱ γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ κεῖ ἔπιναν πάντοτε καὶ οἱ πανηγυριῶτες πού ὥσπου νὰ περάσῃ τὸ μεσημέρι βρίσκαν οἱ περισσότεροι—ἴσοι δὲν πῆγαν σὲ σπίτια «πρόσπολα»—ἀνάπαυση καὶ ἥσιο καὶ ξεδιψασμα.

Τὸ χωριὸ σὲ ἄλλα μέρη ἔχει καὶ ἄλλες περίφημες βρύσες, ὅπως τὴ βρύση στὰ Μουστέτοια, τὸ θρυλικὸ νερὸ τῆς Συκιάς κοντὰ στὸν Ἄϊ—Λιά, τὸ Ρωμαῖο, νερὸ ἀφθονο πολύτιμο καὶ γιὰ τὸ πότισμα τῶν χωραφῶν, τὴν Κρύα Βρύση, τὴ βρύση τοῦ Σιοπετοῦ, τὴ βρύση στοῦ Καλοηρᾶ κ. ἄ., ἀλλὰ τὸ Μπέσικο εἶναι πιδ ξακουστὸ γιὰ τὸ εἶναι κοντὰ στὴν Ἐκκλησίαν καὶ συνδέεται μὲ τὸ πανηγύρι της.

Κάποια χρονιά, ἔνω στὴν πλατεῖα τὸ πανηγύρι εἶχε ἀνάψει καὶ στὸ χοροστάσι ἐπεδείκνυαν τίς χάρες τους τὰ καλύτερα παλληκάρια καὶ οἱ ὁμορφότερες κοπέλλες, στὴ σπηλιά αὐτὴ τοῦ Μπέσικου ἐκεῖ πού βγαίνει τὸ νερὸ—(τότε ἦταν πολὺ πιδ μεγάλη ἀπὸ ὅ,τι εἶναι σήμερα)—παρουσιάστηκε ἕνας Δράκος, γιγαντόσωμο καὶ τρομερὸ μὲ χέρια καὶ πόδια φίδι, ὅπως τὸν περιγράφουν τὰ παραμύθια. Κρυφὰ καὶ μὲ προφύλαξη ἤλθε στὴν πλατεῖαν, παραμόνευε καὶ ἀφοῦ

(6) Γιὰ τὸ Καγγελάρι μισοτελειωμένο βλέπε καὶ Κων. Ἀθ. Διαμάντη, Ἡ Ἁγία Παρασκευή, τὸ πανηγύρι της, καὶ ὁ Δράκος στὴ Νησίστα τῶν Τζουμέρκων : περιοδ. «Ἑλλ. Δημιουργία», ἔτος Β', τευχ. 39, σελ. 524—525. βλ. Κων. Ἀθ. Διαμάντη, τὸ Καγγελάρι : περιδ. «Ἐργατικὴ Ἑστία», περιοδ. Β', ἀριθ. 10 (Ἀπρίλ. 1948), σελ. 232—234. Πρβλ. Ἐφημερίς «Νέα Ἐποχή», ἀριθ. 5 τοῦ 1936 (ὅπου ὁ Χριστόδ. Δασκαλάκης δημοσιεύει ἀπλῶς τὰ λόγια ἀπ' τὸ Καγγελάρι).

(7) Πρβλ. Παν. Β. Παπασπύρου, Λαογραφικὴ συλλογή : «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», τ. Δ' (1929) σ. 157 κ. ἔ.

ρίχτηκε όρμητικά άρπαξε την όμορφότερη κοπέλλα της Νησίστας από τόν χορό, την έσφιξε στά φοβερά του νύχια και φεύγοντας χάθηκε μαζί της.

Ό πανικός κχι ή φρίκη τού συναγμένου στο πανηγύρι κόσμου δέν περιγράφεται. Ό θρη- νος και ή συλλογή σκορπίσθηκε σ' όλους.

Τό ίδιο έγινε και τή δεύτερη χρονιά, τό ίδιο και την τρίτη και πολλά χρόνια συνέχεια. Ό κόσμος τρομοκρατήθηκε, τό πανηγύρι έπαυσε νά γίνεται και ένα πένθος και μιá κατήφεια άπλώθηκε παντού στο χωριό. Πώς νά σωθούν από τό αίμοβόρο και άνίκητο στοιχειό ;...

* * *

Μιά χρονιά όταν πλησίασε ή γιορτή της Άγίας Παρασκευής οι περισσότεροι χωριανοί είδαν στον ύπνο τους την Άγία Παρασκευή πού τους είπε νά πανηγυρίσουν όσο μπορούν πιδ λαμπρά εκείνη τή χρονιά και νά μη φοβηθούν τόν Δράκο γιατί αυτή θά τους προστατεύσει. Πράγ- ματι οι κάτοικοι πίστεψαν στο δνειρο και διέδωσαν παντού σ' όλα τά γειτονικά μέρη ότι τό χρόνο εκείνο θά γίνει πρωτόφαντο πανηγύρι.

Ήρθε ή μέρα της γιορτής και μαζεύθηκε κόσμος πάρα πολύς και γίνονταν γλέντι και χο- ρός πού δέν ξαναείχε γίνει. Έκεί όμως πού χόρευαν όλοι άπ' άκρη σ' άκρη τόν Καγγελάρι και ήταν κρατημένοι χέρι- χέρι μπροστά οι γεροντότεροι και πιδ πίσω τά καλλίτερα παλληκάρια και οι όμορφότερες κοπέλλες παρουσιάσθηκε ό Δράκος με σφύριγμα τρομαχτικό βγάζοντας άπ' τό μεγάλο στόμα του φαρμακερά γλωσσίδα και φύσημα διαπεραστικό και δείχνοντας τά τρο- χισμένα δόντια του και τά γυρτά σουβλερά του νύχια. Αυτά και τό άστραπαίο σύριμό του στην πλατεία και τό βροντερό τίναγμα και πλατάγισμα έδω κι εκεί στη γή της μεγάλης ούρας του σκόρπισε φρικτή ανατριχίλα στα πλήθη. Σταμάτησε για μιá στιγμή μπροστά στη γραμμή τών χορευτών πού ήταν σάν άπολιθωμένοι και διάλεγε με τό κοίταμά του ποιá κοπέλλα ν' άρπάξει. Όλοι κιτρίνισαν και πάγωσαν από τό φόβο, αλλά σύμφωνα με την παραγγελία της Άγίας στον ύπνο τους προσπαθοσαν νά συνεχίσουν τό χορό.

Ό Δράκος «καλιάζει» την όμορφότερη. Νά, ή πρώτη τών γυναικών είναι ή πεντάμορφη, ή πιδ λεβέντισσα, με τό άρχοντικό παράστημα και με τά πιδ διαλεχτά στολίδια. Ίκανοποίηση άστραψε στην άπαίσια δυσμορφία του, χυμάει με όρμη άκράτητη και με λαγνεία κτηνώδη και με κρυφή θηριώδη χαρά στην πρώτη του χορού. Την άρπάζει με άγρια βία από τό γαλατέιο χέρι, την άποσπá άπ' τίς άλλες και την τραβά νά φύγουν. Τότε ή πανέμορφη κο- πέλλα τού σφίγγει τό χέρι με δύναμη υπεράνθρωπη τόσο δυνατά πού ό δράκος πόνεσε και φο- βήθηκε. Κατάλαβε ότι αυτή δέν είναι άνθρωπος θνητός άλλ' έχει υπερφυσική δύναμη. Με άπό- τομο τίναγμα ξεφεύγει, τό σκάει στα πόδια και τρέχει καταντροπισμένος. Μπροστά αυτός και πίσω ή κόρη. Έδω τόν έχει, εκεί τόν έχει. "Α! νά τόν πιáσει, άλλ' αυτός ξεφεύγει. Πέρασαν δάση, μονοπάτια, ρέματα, γκρεμνούς, βράχους, χαλίκια ώσπου έφτασαν στην Πρένιστα στη θέση "Έλατος άριστερά τού βουνού Γκιλμπερίνα και Γκριμποβο πού πάει ό δρόμος για τή Γραμ- μενίτσα—Άρτα. Έκεί δεξιά τού δρόμου είναι ή γνωστή Δρακότρυπα—πελώρια κάθετη σηπλιά πού στον πάτο της άρχίζει τρύπα μεγάλη σκοτεινή προς δυσμάς όπου ή κάθοδος είναι δύσκο- λη λόγω τών βράχων και τού άπότομου κατήφορου, όπου πέφτουν τά νερά της βροχής και όταν περνούμε ρίχνουμε πέτρες και βγαίνουν άγριοπερίστερα—έκει λοιπόν μπήκε μέσα ό Δράκος και πίσω τόν κυνηγούσε ή κόρη. Προχώρησαν -προχώρησαν μέσα στην τρύπα ύπογειώς μέσα στο βουνό Γκριμποβο και Γκιλμπερίνα και ένω ό Δράκος ήταν έτοιμος νά βγη στο άλλο μέρος στην έξοδο της Δρακότρυπας πάνω από τό Χανόπουλο κοντά στις Κουμζιάδες, τόν έπιασε γερά τό Δράκο ή Άγία Παρασκευή—γιατί ή πανόρια αυτή κόρη ήταν ή Άγία Παρασκευή—τόν σύνθλι- ψε με δύναμη θεϊκή και τόν άφησε νεκρό εκεί στη σηπλιά όπου έγινε πέτρα. Γι' αυτό στο μέ- ρος εκείνο στάζει νερό και γίνονται έξαίσιοι σταλακτίτες και σταλαγμίτες και εκεί έχτισαν και Έκκλησία (Άγίασμα) της Άγίας Παρασκευής τού Χανόπουλου.

Μές στη σηπλιά δείχνουν τούς βράχους πού έγιναν άπ' τό σκοτωμένο Δράκο και οι όποιοι στάζουν άγίασμα τή μέρα της γιορτής της Άγίας Παρασκευής.

«Πρός δυσμάς της Άρτης. ώσει ώρας τέσσερας απέχουσα Μονή τις ύπάρχει εις τό τμήμα Καραβουσαρά, άνω τού χωρίου Κουμζιάδες επί λοφίσκου τινός, επί όνόματι τών άγίων Άναρ- γύρων τιμωμένη... Αυτή ή Μονή έχει και Παρεκκλήσιόν τι επί τού μέσου της δυτικής κορυφής τών όρών Τζουμέρκων, καλουμένης κοινώς Γκελπερίνα, άντικρύ τού Χανοπούλου, επί όνόματι της όσιομάρτυρος Παρασκευής (Ίουλίου 26), μακρån της πόλεως περί τās δύο ώρας.

Έν τώ Παρεκκλησίω τούτω ύπάρχει ύπόγειόν τι, ύπό τών έντοπίων καλούμενον Δρακό- τρυπα, έν ω εύρίσκονται γιγαντιαίοι τινες λίθοι, όστινες παριστάνουσι δρακοντοειδεις μαστούς, έξ έων, άπ' άρχής τού έσπερινού της 25 Ίουλίου μέχρι της άπολύσεως της λειτουργίας, ούχι δε άλλοτε, όπερ παράδοξον, σταλάζει ύδωρ καθαρόν, έξ ού λαμβάνουσι χάριν εύλαβείας οι έξ Άρτης και έξ άλλων χωρίων συντρέχόντες και διανυκτερεύοντες αΐθριοι» (8).

"Έτσι ή Άγία Παρασκευή ή προστάτρια της Νησίστας-άπάλλαξε τό χωριό άπ' τόν άν"

8) Δοκίμιον Ίστορικης τινος περιλήψεως της ποτε άρχαίας και έγκρίτου "Ήπειρωτικής Πόλεως Άρτης... ύπό τού Μητροπολίτου Άρτης Σεραφείμ τού Βυζαντίου. Έν Άθήναις 1884, σελ. 168

θρωποφάγο Δράκο (9) και έκτοτε συνεχίζεται κάθε χρόνο τό πανηγύρι στη Νησίστα μεγαλό- πρεπο ως τά σήμερα με μεγάλη κοσμοσυρροή, στους πιστούς δε προσκυνητάς πού ύποφέρουν και έπικαλούνται τή βοήθειά της «προχέει Ιάματα» (10) και «παρέχει την χάριν άφθονον». (11)

9) Τοπωνύμια από τό Δράκο έχομε : Δρακότρυπα, Δρακοσηπλιά Δρακόλιμνη, Δρακονέρι, Δρακο- βούνι, Δρακονήσι, Δρακόπειρες, Δρακοκλήσια, Δρακόλακκας κλπ.

Τό ότι ή Άγία Παρασκευή σκότωσε Δράκο άναφέρει και τό συναξάρι της, ότι δηλ. ή Άγία όταν μπήκε σέ μιá πόλη όπου βασιλεύε ό βασιλεύς Άσκληπιός παρουσιάστηκε μπροστά του και εκήρυξε με παρηγοία τό λόγο της αληθείας. «Ταύτα άκούσας ό βασιλεύς Άσκληπιός, ταραχθείς επί τοις λόγοις της Άγίας έπεμψεν αυτήν προς τινά δράκοντα έμφωλεύοντα έξω της πόλεως εκείνης, εις τόν όποιον έρρι- πταν τούς καταδίκους, ό δε δράκων τόν όποιον άκούομεν πολλάκις εις την Γραφήν, είναι μέν όφρις εις την άρχήν, τρεφόμενος δε και παλαιούμενος, γίνεται μέγας και φοβερός και όνομάζεται δράκων. Όταν δε ή Άγία έπλησίασεν εις τόν τόπον εκείνον, όπου έκatoiκει τό θηρίον, ως είδεν αυτήν ό δράκων με- γάλως έβρούχθη, και άνοίξας τό στόμα αυτού εύγαλε κληνόν φοβερόν πολύν, ως θέλων νά την καταπιή. Η δε Άγία σταθείσα πλησίον τού δράκοντος, ειπε «θηρίον ποιηρότατον, έφθασεν επί σέ ή όργη τού θεου. και ίδού ήγγισεν ό άφανισμός σου, διότι πολλούς άναιτίως κατέφαγες». Ταύτα είπούσα, και τό σημείον τού σταυρού ποιήσασα εις έαυτήν, ένεφύσησε τώ δράκοντι, και παρευθείς (ώ τών θαυμασίων Χριστέ Βασιλεύ, ως μεγάλη ή χάρις τών Άγίων σου)! ό φοβερός δράκων εκείνος μεγάλως συρίξας, και έαυτόν περιστρέψας, διερράγη εις δύο. Τούτο τό παράδοξον θαύμα ιδών ό βασιλεύς Άσκληπιός και οι σөн αυτώ πάντες έπίστευσαν εις τόν Κύριον Ίησοϋν Χριστόν» βλ. Μέγας Συναξαριστής πάν- των τών Άγίων τών καθ' άπαντα τόν Ίουλίον έορταζομένων ήτοι Χρυσόλιθος τού νοητού Παραδείσου Κωνσταντ. Χ. Δουκάκη έν Άθήναις 1893 σελ. 397.

Σύμφωνα με τά συναξάρια τών Άγίων και διάφορες παραδόσεις Δράκους έσκότωσαν και πολλοί άλλοι άγιοι, π.χ. ό άπόστολος Άνδρέας, ό άγιος Θεόδωρος, ό άγιος Ίωάννης ό Δαμασκηνός, ό άγιος Ρηγγίνος, ό άγιος Δημήτριος, ό Προφήτης Ηλίας, οι πιδ πολύ όμως ξακουστοί δρακοντοκτόνοι άγιοι είναι ό άγιος Δονάτος ό επίσκοπος Εύροίας (σημερινής Παερμυθιάς) πού σκότωσε τό Δράκο της πηγής τού Άχέροντος, ή μνήμη του δε τιμάται στις 30 Άπριλίου και ό άγιος μεγαλομάρτυς Γεώργιος ό Τροπαιο- φόρος πού με τό φρόνο τού Δράκου γλύτωσε τή Βασιλοπούλα. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, τά δημόδη έλλη- νικά άσματα περι της δρακοντοκτονίας τού άγίου Γεωργίου : Λαογραφία, τόμ. Δ' (1913), σελ. 185—235.

10) Σύμφωνα με τή λαϊκή πίστη ή Άγία Παρασκευή γιατρεύει κυρίως τά μάτια. Είναι πολύ γνω- στή ή θαυματουργική Εικόνα της Άγ. Παρασκευής, πολιούχου Χαλκίδος πού την φέραν όπως και την Εικόνα της Μεγαλόχαρης της Τήνου, όταν ήταν άρρωστος βαρειά ό άείμνηστος Βασιλεύς Κωνσταντίνος.

11) Στα χρόνια τού Άδριανού (Β' αιών. μ.Χ) ζούσε στη Ρώμη εύσεβής χριστιανός πλούσιος ό Ά- γάθων με την γυναίκα του Πολιτείαν, οι όποιοι ήταν άτεκνοι και γι' αυτό πολύ λυπημένοι. Παρακαλού- σαν τό θεό και τέλους εισακούσθηκαν : ή Πολιτεία την έκτη μέρα της έβδομάδος γέννησε κορίτσι πού τό όνόμασαν Παρασκευή. Η μητέρα τού μόρφωσε χριστιανικά. Τό κορίτσι ήταν πολύ φρόνιμο, πολύ όμορφο και άγαπούσε πολύ τά γράμματα και την παρθενία ακολουθώντας την Παναγία. «Πάντοτε έν έργον ειχε άπαραίτητον, τό νά στολίξη την ψυχήν της με νηστειαν, με έγκράτειαν, με σιωπήν, με προσοχήν, με παρθενίαν, με έλεημοσύνην και με πάν έργον θεάρεστον». Πολλοί άρχοντες τό ζητούσαν σέ γάμο άλλ' αυτό δέν ήθελε. Στα είκοσι χρόνια του ώρφάνεψε άπ' τούς γονείς του. Τότε μοίρασε όλα τά πλούτη, στους πτωχούς και έγινε μοναχή σέ μοναστήρι καλογραιώ». Για νά μαρτυρήσει βγήκε και εκήρυξε σέ κάθε πόλη και χώρα, «όθεν και πολλά τών Έλλήνων και Ίουδαίων έπέστρεφον εις θεογονοίαν». Σέ μιá πόλη αν τόν βραστό ύγρό καίει και αυτή τού έρριψε στο πρόσωπο ύγρό με τό χέρι και αυτός τυφλώθηκε. Αυτός την παρακάλεσε νά τόν ιατρεύσει και την έβγαλε έξω. Αυτή τόν ίατρευσε και τότε ό βασιλεύς έβαπτίσθη χριστιανός. Από τή Ρώμη βγήκε και εκήρυξε σέ άλλες πόλεις.

Σέ άλλην πόλιν ό βασιλεύς Ταράσιος έβαλε σέ χάλκινο δοχείο και έβρασε έλαιον, πίσσαν και μόλυβδον και την έρριψαν μέσα άλλ' αυτή δέν έπαθε τίποτε. Έπειτα την έτίανυσαν κατά γής εις τέσσα- ρα, έλαβον νεύρα όμá βωϊδίου και την έδεραν άσυμπάθητα αυτή όμως άνθεξε. Έπειτα την έβαλαν μέσα σέ φυλακή και την έκάρφωσαν τανυστά στη γή εκ τών τεσσάρων άκρων και έβαλαν και μιá πλάκα στα στήθη της. Την νύκτα ό Χριστός με τούς Άγγέλους την έλυσε άπ' τά δεσμά και ίατρευσε τās πλη- γάς της. Έπειτα την έφεραν μπροστά στα είδωλα και αυτά συνετρίβησαν. Τότε ό βασιλεύς διέταξε νά της κόψουν την κεφαλήν. Η Άγία εκάμε προσευχήν και κλίνουσα τόν αυχένα άπετημήτη την κεφαλήν παρά τινος στρατιώτου κατά την πρόσταξιν τού Βασιλέως. Τό σεβάσιμον λείψάνον της λαβόντες χριστια- νοί τινες μύροις και άρώμασιν άλείψαντες κατέθεντο έν επισήμω τόφω. Ό Θεός θέλων νά θαυματούση την Άγίαν άπειρα θαύματα έποίει έν τώ τόφω αυτής : χαλοί ηνωρθώθησαν, τυφλοί άνέβλεψαν, δαι- μονισμένοι ίατρεύθησαν, στείραι έτεκνογόνησαν κ.λ.α.

Μέγας Συναξαριστής έ. α. σελ. 392—403.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΓΕΝΕΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ του χορού, όπως και της μουσικής, είναι συνηφασμένο με τη γέννηση τ' ανθρώπου. Το βρέφος στο πρώτο ακουσμα του τραγουδιού της μητέρας του, αισθάνεται την επιθυμία του χορού και βάζει σε κίνηση τα άκρα. Ο Λουκιανός λέγει πως ο χορός είναι πολύ πιδ άρχαίος κι από την εμφάνιση του ανθρώπινου γένους. Είναι σύγχρονος με τη δημιουργία του Σύμπαντος και με τον άρχαίον εκείνον Έρωτα, τον γιδ του Ουρανού και του Χάους, κι όχι με τον μεταγενέστερο της Αφροδίτης: «*Η γούν των άστέρων χορεία και ή προς τους άπλανείς των πλανητών συμπλοκή και εύρυθμος αυτών κοινωνία και εύτακτος αυτών άρμονία της πρωτογόνου άρχήσεως δείγματά έστι.*»

Πρώτη από τον θεϊον Όλυμπο ή Ρέα, ή θυγατέρα τ' Ουρανού και της Γης, από άγάπη προς το χορό, διάταξε στη Φρυγία τους Κορύβαντες και στην Κρήτη τους Κουρήτες να χορεύουν. Από το χορό δε κατόπι σώθηκεν ο Δίας. Οι ίδιοι θεοί έχορευαν προτου γεννηθῆ ο άνθρωπος και άργότερα κατά τους μυθικούς χρόνους. Η χαρούμενη Τερψιχόρη, ή θεά του χορού, είχε στήσει το χορό της, συνοδευόμενη από τριάντα χαριτόβρυτες αδελφές της αιδώνες πριν την ιδη με τα ίδια του τα μάτια ο Ησίοδος, όπως άφηγγείται στα Έπη του: «*Περὶ κρήνην εύειδέα ποσι τελοῦσιν άρχεῖνται.*»

Η γόνιμη φαντασία των άρχαίων είχε πλάσει προς τιμήν του χορού ειδική θεότητα και στο βωμό της λατρείας της πρόσφερε ακλόνητη την πίστη. Καμιά θρησκευτική τελετή και καμιά πανήγυρη και θεατρική παράσταση, τραγική ή κωμική, ήταν δυνατό να γίνει, δίχως τον χορό, που τον ώνόμαζαν τότε άρχηση δηλ. την απόδοσή της μουσικής με κινήσεις ρυθμικές και μιμητικές παραστάσεις, για να τον διακρίνουν από το τραγούδι, που ύπήρχε στ' άρχαία θέατρα και λεγόταν χορός, το κόρο του σημερινού μελοδράματος. Οι άρχαίοι την άρχηση θεωρούσαν αδελφή της Ποιήσεως και της Μουσικής και την τέχνην αυτή τόσο την έτελειοποίησαν ώστε την αποκαλούσαν επιστήμη. Ο Όρφείας και ο Μουσαίος, δυο άριστοι της εποχής τους χορευτές είχαν καθιερώσει το χορό και σ' αυτήν άκόμη την έορτή των μυστηρίων, που γινόταν «*έν ρυθμῷ και χορῷ.*»

Στη Δήλο, στα Δήλια, έορτές προς τιμήν του Δηλίου Απόλλωνα, οι θυσίες γινόταν με χορό και μουσική. Στους χορούς έπαιρναν μέρος νέοι και με συνοδεία αυλού και κιθάρας άλλοι έχορευαν και άλλοι *ώρχοῦντο*. Δηλ. οι πιδ άπειροι έσχημάτιζαν κύκλο πιασμένοι από τα χέρια και οι ικανότεροι *ώρχοῦντο*, έχορευαν στο μέσο του κύκλου με ρυθμικές κινήσεις και δύσκολους βηματισμούς: «*Έν Δήλῳ δέ γε, οὐδὲ αἱ θυσίαι άνευ άρχήσεως αλλά σὺν ταύτῃ και μετὰ μουσικής έγίγνοντο οἱ μὲν έχορευον, ὑπωρχοῦντο δὲ οἱ άριστοι προκριθέντες έξ αυτών.*» (Λουκ.)

Τι δε εΐταν τα Βάκχια και τα Διονύσια και τ' Ανθεστήρια; Άδιάκοποι χοροί, αλαλάγματα και εύθυμία προς τιμήν του Διονύσου. Στη Ρώμη κατά την έορτή του Άρη, δώδεκα Ιερείς, Σάλιοι καλούμενοι, έχορευαν χορό σεμνό και Ιερότατο. Άκόμα και στα βάρβαρα έθνη ο χορός δεν είναι μόνο διασκέδαση και ψυχαγωγία, μα άποτελεΐ σπουδαιότατο μέρος της προσευχής και των θρησκευτικών τους τελετών. Οι Ίνδοι κατά το Λουκιανό, όταν ξυπνήσουν το πρωί προσεύχονται κοιτάζοντας προς την άνατολή του ήλιου και προς τη δύση του το βράδυ, χορεύουν και στέλνουν φιλήματα από μακρυνά στο θεό του Φωτός.

Το ίδιο συνηθίζουν και οι Μωαμεθανοί. Στις έορτές του Ραμαζανιού οι ντερβίσηδες κάνουν με θανμαστή ταχύτητα τον γνωστό θορυβώδέστατο κυκλικό χορό.

Οι άρχαίοι Έλληνες είχαν πολλούς χορούς. Τρεις όμως εΐταν οι σπουδαιότεροι: ή

Έμμέλεια, ο Κόρδαξ και ή Σικκινίς. Η Έμμέλεια εΐταν σοβαρός χορός, προωρισμένος για τις παραστάσεις της τραγωδίας. Οι δυο άλλοι εΐταν κωμικοί, κατάλληλοι για σάτιρα και κωμωδία. Από τους άλλους χορούς άξιολογημένοι είναι ο Πυρρίχιος ή Πυρρίχη, είδος ενόπλου χορού πολεμικού, που καθιερώθηκε από το Νεοπτόλεμο τον Πύρρο, ή Θερμαιστρίς, όπου οι χορεύοντες πηδοῦσαν πολυ ψηλά και πριν πατήσουν το έδαφος σταυρώναν τα πόδια τους, όπως ο Γέρανος στην Κρήτη σήμερα, είδος συρτού χορού και ή Όκλασις όπου γονάτιζαν και σηκωνόταν άμέσως, ως ο σημερινός Τσάμικος.

Οι Σπαρτιάτες θεωρούσαν το χορό άπαραίτητο συμπλήρωμα της άνατροφής των παιδιών τους και οι άγώνες της πάλης και της όπλασίας μ' αυτόν τελείωναν. Προτιμούσαν ιδιαίτερα δυο χορούς: το Καρνατίειν που χορευόταν από κορίτσια προς τιμήν της Καρνατίδος και ο Όρμος που χορευαν πιασμένοι αλυσίδα νέοι και νέες.* Άρχιζε ο νέος, χορεύοντας νεανικά και πολεμικά κι άκολουθούσε ή νέα, σεμνά και ήρεμα. Στη Θεσσαλία τιμούσαν έξαιρετικά τους άρχιχορευτάς: «*Προύκρινε γάρ προορχηστήρα ά πόλις...*» Στην Ίωνία συνηθίζονταν ο βακχικός χορός που, άν και σατιρικός, χορευόταν και από τους προκρίτους άκόμα στις έορτές των Διονυσίων. Όλοι οι άρχαίοι συγγραφείς θεωρούν τον χορό συστατικό από τα πρωταρχικά της παιδείας. Ο Σωκράτης φοιτούσε συχνά στα δασκαλεία των αϋλητρίδων. Ο Πλάτων τον έπαινει: «*ο καλός άρα πεπαιδευμένος άδειν τε και άρχεΐσθαι...*»

Ο Όμηρος τον αποκαλεΐ «*ώδην γλυκεράν και τον άρχηθμόν άμύμονα*», αποκαλεΐ δε «*άρχηστήν*» τον Μυριόνην, ένα θανμασία πολεμιστή, που με το ταχύτατο λίγισμα του κορμού του, απέφυγε το βόλι του Αϊνεία. Ο Λουκιανός μās δίνει και τα προσόντα ενός καλού χορευτή: σῶμα μέτριο, εύλύγιστο, συμμετρικό, ούτε πολυ μεγάλο, ούτε πολυ μικρό, παχύ ή καχεκτικό».

Ο χορός, με το πέραςμα των καιρών, πήρε διάφορες μορφές κ' εκδηλώσεις. Από τον Όρμο τον σεμνότατο χορό της Σπάρτης, φτάσαμε στον ήδονικότατο των Έπτὰ πέπλων της Σαλώμης και στον σκανδαλιστικότατο της ύπορχήσεως των άτσιγγάνων. Από τον μεθυστικό του «*όνειρώδους*» Βάλς στο νευρικό τρελλό της Σάμπας, χορό των άγρίων κι έγιναν τόσες τροποποιήσεις που να κινδυνεύουν κι αυτοί άκόμα σήμερα οι Έλληνικοί χοροί. Τα άρχαία δασκαλεία των αϋλητρίδων αντικατέστησαν σήμερα οι άκαδημίες χορού και δλόκληρη ή άνθρωπότητα πάσχει από χορομανία που εκδηλώνεται κατά τον άγριότερο τρόπο σε κινήσεις, φωνές, θορύβους, αντίθετα προς τις χορευτικές εκείνες ανάγλυφες παραστάσεις της άρχαίας Ελλάδας, που δείχνουν την άπαλώτατη άρμονία των κινήσεων και την καθαρή έκφραση του αισθήματος.

Ο χορός δεν είναι μόνο άνάγκη φυσική και ήθική του ανθρώπου, που τελειοποιεί το σώμα και άνυψώνει την ψυχή, άλλ' είναι και κάτι περισσότερο. Φανερώνει τη διανοητική ανάπτυξη, την ήθική μόρφωση και τον έθνικό χαρακτήρα ενός λαού. Δείχνει άκόμα και το πνεῦμα της εποχής. Οι έξωφρενισμοί των σημερινών χορών φανερώνουν τη νοοτροπία μās τρομερό άνήσυχη άνθρωπότητος.

Οι Έλληνικοί Χοροί—γέννημα και θρόμμα του Λαού—μās θυμίζουν ειρηνικούς καιρούς, ελληνικό κέφι και λεβεντιά, ώραιες εποχές κι είναι τα μοναδικά λείψανα της άρχαίας Έλληνικής άρχήσεως. Είναι λοιπόν αξιέπαινη ή προσπάθεια της Αίξωνής για την άρτιώτερη άναπαράσταση φέτος ενός παλιότατου έθιμου της Θήβας, του «*Βλάχικου Γάμου*» που συνοδούνταν από τους γραφικώτατους Έλληνικούς Χορούς και ή άπόφασή της ν' άφιερώσει σ' αυτούς το ειδικό τουτο τεῦχος. Είναι κι αυτό ένα βήμα σταθερό στη συνέχιση της ελληνικής παραδόσεως και στο ζωντάνεμα των ελληνικών έθιμων, που είναι και ο κύριος σκοπός στο έκπολιτιστικό και έθνικό πρόγραμμα της Αίξωνής.

Μ. ΚΑΛΛΟΝΑΙΟΣ

* Στην πολύτιμη συλλογή του μουσουργού κ. Ίωσήφ Γκρέκα — Παπαδοπούλου, που θα ένισχύση σημαντικά το Μουσικό Άρχείο της Αίξωνής, έχει άποθησαυρισθεί ή μουσική πολλών άρχαίων χορών, όπως ο Όρμος, το Καγγελάρι που άναφέρει στη σχετική μελέτη του ο έκλεκτός φιλόλογος κ. Διαμάντης κ. ά.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ Ἀρχαιότης ἐλάτρευσε καὶ ἐθεοποίησε ὅ,τι καλὸν καὶ ὡραῖον ὑπάρχει εἰς τὸν ζωϊκὸν καὶ φυσικὸν κόσμον.

Ἔτσι ἐνῶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς θρησκευτικότητος τοῦ προσηρμόσθη πρὸς τὸ ξηρὸν καὶ συμβολικὸν Ὀλυμπιακὸν Δωδεκάθεον, ἐντούτοις ἐλάμπρυνε καὶ διεκόσμησε αὐτήν, μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ὡραιολατρείας τοῦ καὶ φυσιολατρείας τοῦ. Σ' αὐτῶν τὰ πλαίσια ἐτεχνούργησε ὅσα ἀριστοουργήματα μᾶς ἐκληροδότησαν οἱ αἰῶνες, στὴ πανέμορφη καὶ γοητευτικὴ Ἑλληνικὴ φύσι.

Ὅμως, παράλληλα πρὸς τὸ θρησκευτικὸ συναισθηματισμὸ, συνύφανε καὶ τὶς πνευματικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ πολιτιστικῆς τοῦ ἐκδηλώσεις, διὰ τῆς δημιουργίας Μουσικῆς· δηλαδὴ, μετρικῆς, ρυθμικῆς, μελικῆς καὶ ποιήσεως, τὸ ἀμάλγαμα αὐτὸ, ποῦ εἶναι ἡ πεμτοῦσία, τῆς ψυχοσυνθετικῆς ἀνθρώπινης ὑφῆς καὶ ἰδιοσυστασίας.

Οἱ πνευματικοὶ γίγαντες τῆς ἀρχαιότητος, Ἀριστοτέλης, Πυθαγόρας, Πλάτων, Τέρπανδρος, Σησίχορος, Σαπφώ, Φιλόξενος, Αἰσχύλος καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων τρόπων καὶ γενῶν, — ἀφοῦ ἡ ὄρχησις εἰς τὸ ἐν χορῶ ἄδειν ἦτο μία τῶν σπουδαιότερων τέξεων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα — καθώρισαν τρία εἶδη χορῶν: τοὺς Πολεμικοὺς, τοὺς Εἰρηνικοὺς καὶ τοὺς Θρησκευτικοὺς.

Πολεμικοὶ χοροὶ ἦσαν, ὁ χορὸς τῶν Κουρήτων, οἱ Πυρρίχιοι χοροὶ, — οἱ ἐν ὅπλοις χοροὶ — ἀπὸ τοὺς ὁποῖους κατάγονται ὅλοι οἱ πηδηκτοὶ Κρητικοὶ χοροὶ, Κυθηραῖκοί, πολλοὶ Ἡπειρωτικοί, Ποντιακοὶ καὶ ἄλλοι.

Εἰρηνικοὶ χοροὶ ἦσαν οἱ Γαμήλιοι χοροὶ, οἱ Ἐπίληκοι, ὁ Ὅρμος, σωζόμενος μέχρι σήμερον μὲ τὸ ὄνομα «Γαϊτάνι».

Θρησκευτικοὶ δὲ χοροὶ ἦσαν τὰ παρθένια — χορευόμενοι ὑπὸ πεπλοφόρων παρθένων — ὁ Γέρανος ἢ Ἀγέρανος, ὁ ὁποῖος ὑπεδήλου τὴν περιπλανητικὴν πορείαν τοῦ Θεσέως εἰς τὸν λαβύρινθον, ἢ τὴν πτητικὴν πορείαν τῶν Γερανῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὄνομασία τοῦ ὁποῖος σώζεται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰς περιοχάς, μὲ τὸ ὄνομα «Γεράνι».

* *

Στὰ ἴδια ἀχνάρια, καὶ ὁ Μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς, — ὁ πολυβασανισμένος αὐτὸς λαὸς, ποῦ σ' ὅλα τὰ χρόνια τῆς πολύχρονης σκλαβιάς του, τῆς Φραγκοκρατίας καὶ τῆς Βενετοκρατίας, πολὺ δὲ περισσότερο τῆς Τουρκοκρατίας, κράτησε ἀλώβητη τὴν προγονικὴν πνευματικὴν του παράδοσι, — στὰ ἴδια ἀχνάρια τῆς ἀρχαίας μετρικῆς καὶ ρυθμικῆς καὶ τοῦ βυζαντινοῦ μέλους, μὲ γλῶσσα ρέουσα καὶ ἀρμονικὴ, ἐτραγούδησε τραγούδια, ποῦ ἀποπνέουν τὸ ἄρωμα ἀνώτερης ποιητικῆς πνοῆς, πηγαίου λυρισμοῦ καὶ μουσικοῦ αἰσθήματος, καὶ ἐσχεδίασε χορούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡ ἀπεικόνισις καὶ ἔκφρασις τῆς γυναικείας γοητείας καὶ χάριτος, τῆς γυναικείας σεμνότητος καὶ καλαισθησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς ἀνδρικήας ἀγερωχίας καὶ λεβεντιάς, γενικὰ δὲ ἡ ἔκφρασις τῆς ἀδάμαστης καὶ ἀδούλωτης Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἑλληνικώτατης Κύπρου καὶ Δωδεκανήσου, ἕως τ' ἀκρογιάλια τῆς αἵματοβαμμένης Κρήτης, καὶ ἀπὸ τὴν ἄκρα τῶν Κυθῆρων καὶ τοῦ Ταινάρου, ἕως τὶς βουνοκορφές τῆς Ἡπείρου, Μακεδονίας καὶ Θράκης, ἀντιλαλεῖ ὁ ἀχὸς τῆς φλογέρας τοῦ ἀνώνυμου ποιητῆ καὶ συνθέτη

λαοῦ, ποῦ μὲ χορούς καὶ τραγούδια, ἐξωτερικεῖ τοὺς συναισθηματισμούς του, καὶ ἐκδηλώνει τὶς σκέψεις του — τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες του, τὶς λαχτάρες καὶ τοὺς καῦμούς του, τὶς ἀγάπες καὶ τοὺς πόνους του, τοὺς θρύλους καὶ τὶς παραδόσεις του.

Γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ Λαοῦ τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροὶ, ἀγνὰ καὶ ἀψευγᾶδιστα σὺν τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς τὸ τοπικὸ χρωματικὸ περιβάλλον ποῦ ἐδημιουργήθησαν, περικλείουν παναθρώπινες ἐννοίες καὶ ἠθικὰς ἀξίες. Γι' αὐτὸ καὶ ξεπέρασαν τὰ ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος, καὶ τὰ ἐνστερνίσθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ γειτονικοὶ λαοί, ἔγιναν δὲ ἀντικείμενον μελέτης, ἀπὸ ὅλους τοὺς λογίους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν.

Ὡς τόσο δὲν θὰ ἔπρεπε ὁ ἀνεκτίμητος αὐτὸς ἐθνικὸς θησαυρὸς, τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροὶ, νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὴ φυσικὴ μελωδικὴ τους γραμμὴν ποῦ καθώρισεν ὁ δημιουργὸς λαός, οὔτε καὶ νὰ παραγνωρίζονται ἀπὸ τὴ σύγχρονη νοσηρότητα τοῦ σομπισμοῦ καὶ τῆς ξενομανίας, καὶ νὰ μὴ ἀποτελοῦν σοβαρὸν ἐντροπῆμα γιὰ τὴν ψυχαγωγίαν τοῦ λαοῦ στὶς πόλεις ὅπως καὶ στὴν ὕπαιθρον.

Ὁ Ὅμιλος Ἑθνικῶν Χορῶν καὶ Τραγουδιῶν ὑπὸ τὴν Καλλιτεχνικὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Γεωρ. Κουσιάδη, καθηγητοῦ Ἑθνικῶν Χορῶν, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἐργάζεται, διὰ τὴν διάσωσιν, διάδοσιν καὶ πιστὴν διδασκαλίαν τῶν ἐθνικῶν χορῶν καὶ τραγουδιῶν.

* *

Σὰς ἔδωκα μιὰ μικρὰν εἰκόνα τῆς πνευματικῆς δημιουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ποῦ λέγεται, Δημοτικὰ Τραγούδια καὶ Χοροὶ. — Ἡ ποίησις, μὲ τὶς μουσικῆς τῆς συνθέσεις, εἶναι τὸ κελάρημα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Καὶ ὅπως, κατὰ τὸ θεῖον ρῆμα τοῦ Ναζωραίου «οὐκ ἐπ' ἄρτω ζῆσεται ὁ ἄνθρωπος» ἔτσι καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, βαθεῖα προσηλωμένος στὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης, ἔχων δὲ αὐτὴν καὶ τὴ θεόπνευστη ὑμνωδίαν τῆς γιὰ ψυχικὴν του τροφὴν ἐν συνδυασμῶ στοὺς μαύρους τῆς σκλαβιάς χρόνους, ἐδημιούργησε τὴν πνευματικὴν του τροφήν, τὰ τραγούδια καὶ τοὺς χορούς.

Γι' αὐτό, εἶναι μιὰ καθαρὸν ἑλληνοπρεπῆς δημιουργία ποῦ κλείνει μέσα της, μιὰ δική της ἀρμονία, μιὰ ἀνώτερη ὁμορφιά.

Τὴν Ἑθνικὴ αὐτὴ κληρονομία, ἔχουμε χρέος ἱερό, νὰ διατηρήσωμε ἀκέραιη καὶ ἀμόλυντη, ἀπὸ τὰ ψιμύθια τοῦ συγχρόνου μοντερνισμοῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΟΥΛΟΣ

